

DEPARTEMENT WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID & GEZIN

Zorginspectie

Koning Albert II-laan 35 bus 31

1030 BRUSSEL

T 02 553 34 34

F 02 553 34 35

contact@zorginspectie.be

INSPECTIEVERSLAG

THEMATISCHE INSPECTIE VRIJHEIDSBEPERKENDE MAATREGELEN

INSPECTIEPUNT

Naam De Meander
Adres Stokkemerbaan 147 3650 Dilsen-Stokkem
Telefoon 089 79 84 20
Fax
E-mail Inge.aerts@demeander.be
Dossiernummer

INRICHTENDE MACHT

Naam De Meander
Juridische vorm vzw
Ondernemingsnummer
Adres Stokkemerbaan 147 3650 Dilsen-Stokkem
Telefoon 089 79 84 20
Fax
E-mail Luc.lemkens@demeander.be

UITBATINGSPLAATS

Naam Alpenroos en Egeltje
Adres Stokkemerbaan 147 3650 Dilsen-Stokkem

OPDRACHT

Nummer O-2018-ELST-0273
Datum 03/05/2018
Inspecteur(s) Martine Vandenhoeck

VERSLAG

Nummer V-2018-MAVA-0038
Datum 19/05/2016

INSPECTIEBEZOEK

Soort Aangekondigd bezoek op 05/06/2018 (8.30-17u)
Gesprekspartners Katrien Aerden, kwaliteitscoördinator
Inge Aerts, directeur zorg
Wendy Vos, pedagoog
Valerie Monnens, begeleider Egeltje
Hilde Jonckers, begeleider Alpenroos

LEESWIJZER

Toegepaste wetgeving

- Besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap
- Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp

Onze opdracht

De opdracht van Zorginspectie bestaat erin om ten behoeve van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) een objectief beeld te geven over de mate waarin de werking van de erkende en vergunde organisaties beantwoordt aan de regelgeving en bepalingen zoals hierboven aangegeven.

Het VAPH is bevoegd voor de erkenning en subsidiëring van deze organisaties. De finale beoordeling van het dossier komt dit agentschap toe. Zo kan het bijvoorbeeld over bijkomende stukken/gegevens uit het dossier beschikken die mogelijk een ander licht werpen op de vaststellingen van de inspecteur. Het VAPH kan aan de organisatie vragen binnen een te bepalen termijn de nodige maatregelen te nemen om aan de verplichtingen te voldoen zoals die decretaal en reglementair bepaald zijn (BVR van 4 februari 2011, artikel 55 en volgende).

Wat komt bij deze inspectie aan bod?

Deze inspectie gaat in op het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen en focust op het gebruik van afzondering, fixatie en compartimentering in het bijzonder. We kiezen voor dit thema bewust voor die maatregelen die zeer sterk ingrijpen op de directe bewegingsvrijheid van gebruikers en die met andere woorden als vrijheidsberovend kunnen omschreven worden.

We gaan in op volgende aspecten:

- 1) De preventieve aanpak met oog op vrijwaren van de integriteit van de gebruiker
- 2) Gebruik van afzondering
- 3) Gebruik van fixatie
- 4) Gebruik van compartimentering
- 5) Het eigen toezicht bij gebruik van deze maatregelen
- 6) Visie, procedures en verbeterbeleid

Om na te gaan of er sprake is van een verantwoorde ondersteuning schreven we een aantal principes uit waaraan de werking van de organisatie wordt afgetoetst.

Daarnaast werden de begrippen die binnen het inspectie-instrument worden aangewend, gedefinieerd. Zorginspectie is zich bewust van de vele verschillende termen die organisaties gebruiken in de context van vrijheidsbeperking. De definities zijn net ontwikkeld om binnen onze eigen werking helder en afgestemd te kunnen werken.

De principes en definities samen vormen de bril waarmee gekeken wordt tijdens het inspectiebezoek.

De praktijk is voor het inspecteren van dit thema het vertrekpunt en staat steeds centraal. We gaan in gesprek met begeleiders, onder meer aan de hand van concrete cases. Het achterliggende beleid, met inbegrip van de zelfevaluatie, wordt besproken met de verantwoordelijke(n).

Doorheen het verslag worden de verschillende principes afgetoetst. Per hoofdstuk worden conclusies getrokken en geconcretiseerd op welke vaststellingen deze conclusies gebaseerd zijn.

Indien een organisatie niet voldoet aan de vereisten voor een verantwoorde ondersteuning, kunnen deze vaststellingen aanleiding geven tot een opvolgingsbezoek. Een opsomming van dergelijke vaststellingen wordt gegeven in het besluit bij dit verslag.

LIJST MET DEFINITIES

- **Vrijheidsbeperkende maatregelen** zijn alle maatregelen die een beperking van de keuzevrijheid en/of de bewegingsvrijheid van de persoon met handicap inhouden, inclusief beperkingen qua contact met de buitenwereld.
- **Vrijheidsberovende maatregelen** zijn alle maatregelen die een beperking van de bewegingsvrijheid van de persoon met handicap inhouden. Vrijheidsberoving is het ontnemen van de vrijheid om te bewegen (een sterke ruimtelijke inperking van bewegingsvrijheid), bv. door opsluiting (bv. tijdens afzondering) of door het gebruik van fixatiemateriaal.

De begrippen **vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking** onderscheiden zich van elkaar in graad of intensiteit, maar verschillen niet fundamenteel. Vrijheidsbeperking is breder omschreven en omvat alle vrijheidsberoving.

- **Gesloten afdeling** is een afdeling, woning, leefgroep,... die men niet zelfstandig kan verlaten. De deur is slotvast.
- **Afzondering** is het geheel van maatregelen dat genomen wordt om een persoon met handicap voor een beperkte tijd te verwijderen van de gedeelde ruimte binnen een organisatie en alleen onder te brengen in een ruimte die men niet zelfstandig kan verlaten (in de eigen kamer, de afzonderingsruimte of een andere ruimte).

Het kan gaan om afzondering naar aanleiding van een crisissituatie, maar ook om structurele maatregelen.

In veel gevallen zal het niet zelfstandig kunnen verlaten betekenen dat de deur van de ruimte op slot gaat, maar ook andere ingrepen kunnen hetzelfde effect hebben.

Voorbeelden van afzondering zijn:

- afzondering in een afzonderingsruimte, de eigen kamer of een andere ruimte (deur op slot) naar aanleiding van een crisissituatie
 - rolstoelgebruiker die in de eigen slaapkamer of in een andere ruimte wordt gezet, rem van de rolstoel staat op (deur is niet op slot, gebruiker kan de rem niet zelf bedienen)
 - slaapkamer van bepaalde gebruikers die 's nachts wordt afgesloten
 - kamermoment als vast onderdeel van de dag voor een bepaalde gebruiker (deur op slot)
 - ...
- De **afzonderingsruimte** is de ruimte die systematisch bedoeld is voor het afzonderen van een persoon met handicap (dus niet de eigen kamer). Rekening houdend met de definitie van afzondering, houdt dit in dat men deze ruimte niet zelfstandig kan verlaten.
 - **Compartimentering** is het geheel van maatregelen dat genomen wordt om een persoon met een handicap binnen een afgebakende ruimte (eigen kamer en/of gedeelde ruimte) zijn eigen plek te geven. Men kan deze niet op eigen initiatief verlaten. Er is wel enige (mogelijk zeer minimale) vorm van sociale interactie mogelijk.

Compartimentering onderscheidt zich van afzondering door het permanente karakter van de genomen maatregelen.

Voorbeelden van compartimentering zoals bedoeld binnen deze definitie zijn:

- Afgebakende delen van een leefruimte waarin een gebruiker een deel van of de hele dag doorbrengt;
- ...
- **Time-out** is het geheel van maatregelen dat genomen wordt om de persoon met handicap voor een beperkte tijd te verwijderen van de gedeelde ruimte binnen een organisatie en onder te brengen in een andere ruimte (zoals de eigen kamer, een ander lokaal,...). Men kan deze ruimte zelfstandig verlaten.
- **Time-out ruimte** is de ruimte die systematisch bedoeld is om een persoon met handicap in onder te brengen die tijdelijk van de groep is verwijderd (dus niet de eigen kamer). Rekening houdend met de definitie van time-out, houdt dit in dat men deze ruimte zelfstandig kan verlaten.
- Een **comfortroom** is een ruimte met aangepaste inrichting (prettig ingericht, prikkelarm ingericht,...) die op vrijwillige basis gebruikt kan worden door een persoon met handicap wanneer hij zich angstig, onrustig of boos voelt.
- **Fixatie** is elke handeling of gebruik van materiaal die de bewegingsvrijheid beperkt en niet gemakkelijk kan worden verwijderd door de persoon met handicap zelf. We onderscheiden 3 vormen:
 - **Fysieke interventie:** direct lichamelijk contact dat de bewegingsvrijheid van een persoon beperkt, verhindert of belemmert.
Het gaat over een interventie waarbij de persoon door meerdere hulpverleners op een deskundige (veilige en humane) wijze vastgehouden wordt om de bewegingsvrijheid sterk of volledig te beperken. Het kan gaan over het immobiliseren van de persoon (tot de zelfcontrole herwonnen is) of over op een fysiek gecontroleerde wijze de persoon (zich te laten) verplaatsen (bv. om uit de leefruimte te verwijderen of om naar de afzonderingsruimte te brengen). Andere termen die worden gebruikt: manuele interventie, holding, persoons- en teamgerichte veiligheidstechnieken (PTV)
 - **Mechanische fixatie** is het aanwenden van mechanische hulpmiddelen bevestigd aan of in de directe omgeving van de persoon met handicap die zijn bewegingsvrijheid beperken en die niet door hemzelf kunnen worden opgeheven of verwijderd.

Het gebruik van mechanische hulpmiddelen die te maken hebben met houdingscorrectie wordt hierbij buiten beschouwen gelaten tenzij het gaat om een hulpmiddel dat buiten de oorspronkelijke doelstelling wordt gebruikt.
 - Met **medicamenteuze fixatie** (ook chemische fixatie genoemd) bedoelen we gedragsregulerende medicatie die zowel in een **crisissituatie** als **structureel** wordt toegediend.
- **Een signaleringsplan** is een hulpmiddel om in een vroeg stadium een dreigende (agressie)aanval te herkennen en te voorkomen. Het omschrijft wat de persoon met handicap, zijn omgeving en/of hulpverleners kunnen doen om een crisissituatie te voorkomen. Dergelijk plan bevat minstens:
 - de concrete omschrijving van signalen of vroege voortekenen,
 - de mogelijke acties of stabiliserende maatregelen in de verschillende fasen,
 - wat de persoon met handicap (indien de persoon zelf hiertoe in staat is) of zijn omgeving kan doen,
 - wat hulpverleners kunnen doen.

Dit is ofwel een op zichzelf staand document ofwel deel van het bestaande handelingsplan.

PRINCIPES

Bij de inspecties wordt om te kunnen spreken over een verantwoorde ondersteuning uitgegaan van volgende principes:

1. De organisatie voert een beleid dat inzet op het voorkomen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Dit impliceert dat men werkt met signaleringsplannen en kan beschikken over een aangepaste infrastructuur.
2. Als de voorziening de keuze maakt om vrijheidsbeperkende maatregelen te hanteren, dan moet het gebruik ervan voldoen aan de volgende criteria¹:
 - a. **Proportionaliteit** vereist dat de toepassing ervan (het middel) in redelijke verhouding staat tot het doel van de toepassing. Elke toepassing van vrijheidsbeperving is gericht op het bevorderen dan wel in stand houden van de kwaliteit van bestaan van personen met een handicap. De maatregel moet dus genomen worden in het belang van de gebruiker.
 - b. **Subsidiariteit** betekent dat het minst ingrijpende alternatief wordt ingezet.
 - c. **Effectiviteit** betekent dat een vrijheidsbeperkende maatregel geschikt moet zijn om het beoogde doel te bereiken en niet langer mag duren dan noodzakelijk is. Als de maatregel geen effect meer heeft, dient deze te worden gestaakt.
3. Het gebruik van afzondering, fixatie, compartimentering of kamerdeur op slot moet in elke individuele situatie zorgzaam gebeuren:
 - a. Het gebruik van dergelijke maatregelen kan enkel indien:
 - Het gedrag van de gebruiker houdt risico's in voor zijn eigen fysieke integriteit
 - Het gedrag van de gebruiker houdt risico's in voor de fysieke integriteit van andere gebruikers of personeelsleden
 - De gebruiker vernielt materiaalZodra de toestand van de gebruiker doet veronderstellen dat het oorspronkelijk gesteld gedrag zal uitblijven, wordt de tijdelijke afzondering beëindigd.
 - b. De indicaties voor deze maatregelen zijn opgenomen in het handelingsplan.
 - c. Het gebruik van deze maatregelen komt aan bod bij intern overleg tussen medewerkers.
 - d. Het gebruik van deze maatregelen wordt periodiek geëvalueerd, met inbegrip van het overwegen van een minder ingrijpend alternatief.
 - e. Eigen regie van mensen met een handicap is een centrale waarde die ook gerespecteerd moet worden bij de toepassing van vrijheidsbeperving. In relatie tot vrijheidsbeperving betekent dit dat *de persoon met handicap en/of zijn vertegenwoordiger* inspraak moeten hebben en betrokken moeten worden bij een keuze of afweging die tot vrijheidsbeperving leidt.
4. Er zijn afspraken over het organiseren van toezicht bij gebruik van afzondering, fixatie en compartimentering.

De organisatie heeft interne afspraken over registratie van afzondering naar aanleiding van een crisissituatie.

Registraties tonen aan dat er bij afzondering naar aanleiding van een crisissituatie:
 - a. Minstens om de 30 minuten verhoogd toezicht is op de persoon in afzondering
 - b. Minstens om het uur notities zijn over de toestand van de gebruiker.

¹ Toetsingskader "Zorg voor Vrijheid" in de Verstandelijk Gehandicaptenzorg en Verpleeghuis en Verzorgingshuiszorg, IZG, Utrecht, oktober 2007.

5. Het eigen beleid op vlak van het (niet) gebruiken van vrijheidsbeperkende maatregelen is schriftelijk uitgewerkt, wordt gecommuniceerd naar alle relevante actoren en maakt deel uit van de zelfevaluatie.

Met beleid wordt zowel de visie-ontwikkeling bedoeld, vastgelegd in referentiekaders, procedures,... als de werking in de praktijk.

1 GEGEVENS VAN DE ORGANISATIE

Volgende functies worden aangeboden:

meerderjarigen

- x individuele ondersteuning
- x dagondersteuning
- x woonondersteuning

minderjarigen

- x begeleiding
- x schoolaanvullende dagopvang
- x schoolvervangende dagopvang
- x verblijf
- diagnostiek

andere, namelijk:

Aantal gebruikers dat in totaal begeleid wordt: FAM 124 (RTH 35), MFC 21

De gebruikers hebben als hoofdhandicap:

- x mentale handicap
- motorische handicap
- autisme
- niet aangeboren hersenletsel
- gedrags- en emotionele stoornis
- meervoudige handicap
- sensoriële handicap
- andere, namelijk:

Dit verslag bevat de vaststellingen van de inspectie uitgevoerd in:

Naam leefgroep/entiteit	Aantal gebruikers	Profiel/finaliteit leefgroep	leeftijd gebruikers
Alpenroos	10	Jongens met een mentale beperking en gedrags-en emotionele problemen	13 tot 21+
Egeltje	10	Gemengde groep van jongeren met een mentale beperking en gedrags-en emotionele problemen	13 tot 21+

Momenteel verblijven er in Alpenroos 10 jongens. De jongste is 15 en de oudste 23 jaar. In Egeltje verblijven er momenteel 9 jongens en 1 meisje. De jongste is 16 en de oudste 22 jaar.

Binnen de organisatie hanteert men volgend begrippenkader:

Terminologie gehanteerd binnen de werking van de organisatie	Terminologie gehanteerd in dit verslag
Afzondering in de time out ruimte Afzondering in de eigen kamer gesloten deur	Afzondering
/	Compartimentering
Tijdelijke afzondering Time out met deur open	Time-out
Time-out lokaal	Afzonderingsruimte

/	Time-out ruimte
/	Comfortroom
Signaleringsplannen	Signaleringsplannen
Structurele vrijheidsbeperking: Deze vorm van vrijheidsbeperking heeft een continu karakter en drukt zich concreet uit in de afspraken en regels.	
Situationele vrijheidsbeperking: kan <i>ruimtelijk</i> zijn (vb. tot rust komen op de kamer of in het time-outlokaal), kan betrekking hebben op de <i>tijdsbesteding</i> (vb. niet deelnemen aan een uitstap omwille van moeilijk gedrag op dat moment), op <i>sociaal vlak</i> (vb. tijdelijk inperken van sociale contacten) of <i>chemisch</i> (vb. gedragsregulerende medicatie).	

2 PREVENTIEVE AANPAK MET HET OOG OP VRIJWAREN VAN DE INTEGRITEIT VAN DE GEBRUIKER

2.1 AANPAK IN HET ALGEMEEN

De organisatie heeft in haar manier van werken volgende aanpak ingebouwd om grensoverschrijdend gedrag, gesteld door een gebruiker, te vermijden of hanteren:

- inzet van personele middelen: voldoende personeel, veilig klimaat in de leefgroep, goede sfeer, extra ondersteuning bieden wanneer zich problemen voordoen of dreigen voor te doen, overwerk beperken. De begeleiders geven aan dat ze na schooltijd steeds met 2 begeleiders op dienst zijn, soms met 3. In het weekend werden de dienstroosters ook aangepast rekening houdend met de problematiek van de jongeren die in het weekend blijven. Er wordt dan met 1 weekend groep gewerkt. De jongeren kunnen 's nachts wel in hun eigen kamer slapen. Er zijn 2 begeleiders op dienst in het weekend.
- er wordt zeer individueel gewerkt met de jongeren en waar mogelijk met vooraf goed doordachte subgroepen zowel voor activiteiten als voor de maaltijden. De tijd van de gezamenlijke leefgroepsactiviteiten is voorbij omdat jongeren dit niet meer wensen en omdat de problematiek van de jongeren dit eigenlijk ook niet meer toelaat.
- opleiding: aandacht in het VTO-plan voor agressie, herkennen van signalen, wat na een agressie incident, informeren van personeel omtrent agressiebeleid en doelstellingen. De begeleiders vertellen dat beide teams zijn gestart met een opleiding bij Trifier (opleidingscentrum voor zorg in veiligheid en vrijheid) m.b.t. agressie
- open en doeltreffende communicatie tussen de teamleden, signalen van cliënten erkennen. Begeleiders vertellen dat er zeer sterk ingezet wordt op het "leren lezen van de gebruikers" zodat signalen tijdig worden herkend en er preventief kan gehandeld worden. Bij verschillende jongeren kon op die manier de inzet van zeer ingrijpende maatregelen zoals gebruik maken van de afzonderingsruimte en het afsluiten van de kamerdeur worden afgebouwd.
- vorming en voorlichting van cliënten, extra aandacht aan weerbaarheid bij de gebruiker, tijd maken om te communiceren met de gebruikers.
- afspraken en regels in de leefgroep vb. doordachte tafelpaatsen, individuele dagstructuren met inspraak van de jongere waar mogelijk, kamermomenten voor sommige jongeren.
- aangepast schoolprogramma voor een aantal jongeren vb. combinatie van een schooltraject en aangepaste dagbesteding in de leefgroep.
- optimale benutting van de infrastructuur door de gemeenschappelijke ruimte te verdelen in kleinere hoekjes, door andere ruimten te benutten van de organisatie vb. atelier, zaal Graaf Van Loon.
- systematische en multidisciplinaire benadering van het grensoverschrijdende gedrag.
- pedagogische methodieken zoals het crisisontwikkelingsmodel, model van Heijkoop, signaleringsplannen.

2.2 MOGELIJKHEDEN OP VLAK VAN INFRASTRUCTUUR

	Alpenroos	Egeltje
Alle gebruikers beschikken over een individuele kamer.	Ja	Ja

Toelichting:

In elke groep zijn er 10 individuele kamers.

De organisatie gebruikt volgende infrastructuur om grensoverschrijdend gedrag, gesteld door een gebruiker, te vermijden of hanteren, zonder dat de deur op slot gaat:

	Alpenroos	Egeltje
De kamer van de gebruiker	Ja	Ja
Time-out ruimte	Nee	Nee
Comfortroom	Nee	Nee
Andere, namelijk: <ul style="list-style-type: none"> - Tuin - Afzonderingsruimte met de deur open - Ontspanningsruimte - Speeltuin - Dierenpark - Manege - Serre 	Ja	Ja

Toelichting:

Alpenroos en Egeltje zijn 2 geschakelde woningen die op dezelfde manier zijn opgebouwd. Op het gelijkvloers is een grote gemeenschappelijke living opgedeeld in kleinere hoeken vb. Playstation hoek, PC hoeken, aparte individuele werk- eettafeltjes, zithoeken, 3 kamers, badkamers en toiletten. Op de verdieping zijn er 7 kamers, badkamers en toiletten. Er is geen lift.

Het betreffen allemaal eenpersoonskamers met lavabo. Elke kamer is uitgerust met kamerdeursignalisatie en akoestische controle en deze zijn apart te bedienen. Ze zijn enkel geactiveerd bij de jongeren waar daar reden toe is. Signalen komen op de beeper.

Elke kamerdeur, toilet en badkamer is uitgerust met een draaiknop zodat jongeren de deur kunnen sluiten. Bij een aantal jongeren is de draaiknop verwijderd om veiligheidsredenen.

Bij een aantal jongeren werd er een spionnetje in de deur aangebracht m.b.t. toezicht. Het spionnetje kan van buiten worden afgesloten met een metalen plaatje zodat een voorbijganger niet zomaar kan binnen kijken.

De kamers van de jongeren zijn persoonlijk ingericht. Sommige kamers zijn zeer prikkelarm omwille van de problematiek van de jongere. In sommige kamers zijn ook meer veiligheidsmaatregelen getroffen vb. verankerd bed, zitbal i.p.v. een stoel, spiegel van plexiglas, eenvoudiger badkamermeubel, TV in een beveiligde kast, kastdeuren afgesloten, beveiligde ramen enz. Deze maatregelen worden enkel genomen bij jongeren bij wie dit nodig is.

Op het gelijkvloers is er tussen beide leefgroepen een afzonderingsruimte die vanuit beide leefgroepen toegankelijk is (2 deuren).

In de kelder is er een ontspanningsruimte voor beide groepen. Deze bestaat uit verschillende ruimten m.n. een ballenbak en hoek met boksballen, een muziekkamer, een TV-kamer. Jongeren kunnen zelf aangeven dat ze behoefte hebben om hier even te vertoeven. Als er in subgroepen gewerkt wordt dan wordt deze ruimte ook benut vb. groep die beneden TV kijkt.

De groepen liggen op een grote campus met op wandelafstand het dierenpark, de speeltuin, bankjes, de manege. Al deze mogelijkheden worden benut door de jongeren om tot rust te komen, om actief bezig te zijn, om eens weg te zijn van het groepsleven.

2.3 SIGNALERINGSPLANNEN

	Alpenroos	Egeltje
Er kan een signaleringsplan worden voorgelegd.	0/10 dossiers	1/10 dossiers
Het signaleringsplan bevat de 4 gezochte aspecten (zie definitie).	NVT	Nee
Er zijn interne afspraken die bepalen voor wie een signaleringsplan wordt opgemaakt.	Ja	Ja

Toelichting:

In de visietekst detecteren van en gepast reageren op misbruik en geweld wordt het crisisontwikkelingsmodel beschreven. Dit wordt al geruime tijd gebruikt in beide leefgroepen bij analyse van agressie incidenten en bij de beschrijving van het gedrag in het handelingsplan. In een aantal dossiers zijn aspecten van een signaleringsplan terug te vinden o.a. signalen van de jongere die wijzen dat hij het moeilijk heeft en afspraken rond aanpak van dergelijke situaties. Hier en daar is ook beschreven wat de jongere zelf kan doen vb. gebruik maken van een hulpmiddel m.n. emotionele stressbarometer of de kaartjes van het crisisontwikkelingsmodel, rust zoeken in de speeltuin, naar de ontspanningsruimte gaan.

Recent werd gestart met een signaleringsplan bij één van de jongeren van het Egeltje. Het wordt uitgetoet in de leefgroep en nog bijgestuurd. Er is geen luik met de acties die de persoon met de handicap zelf kan ondernemen om een crisissituatie te voorkomen. De fasen, signalen en vroege voortekenen mogelijke acties, houding en interventies van hulpverleners zijn duidelijk omschreven.

Er zijn afspraken gemaakt bij wie een dergelijk plan aangewezen is. Men kiest er voor om dit te ontwikkelen bij jongeren met een agressieproblematiek en/of zeer moeilijk hanteerbaar gedrag vb. vastlopen in het eigen gedrag. Voor Alpenroos betekent dit dat men een signaleringsplan zal opmaken voor 3 jongeren en in Egeltje voor 5.

CONCLUSIE bij hoofdstuk 2

De aanpak van de organisatie geeft voldoende invulling aan principe 1 zoals geformuleerd in de leeswijzer.	Deels
--	-------

Deze conclusie is gebaseerd op volgende vaststellingen:

Er kunnen geen signaleringsplannen voorgelegd worden in Alpenroos.

Het bestaande signaleringsplan van Egeltje is onvoldoende uitgewerkt. Volgend element moet nog worden toegevoegd:

- wat de persoon met handicap (indien de persoon zelf hiertoe in staat is) of zijn omgeving kan doen.

3 AFZONDERING

3.1 GEBRUIK VAN EEN AFZONDERINGSRUIMTE

3.1.1 Gangbare praktijk voor wat betreft afzondering in de afzonderingsruimte

	Alpenroos	Egeltje
Aantal gebruikers voor wie afzondering in de afzonderingsruimte wordt toegepast.	1/10 gebruikers	4/10 gebruikers
De verantwoordelijke moet worden verwittigd als iemand in afzondering gaat.	Ja, altijd	Ja, altijd
Afgelopen jaar is afzondering in de praktijk toegepast bij een kind onder de 12 jaar.	NVT	NVT
Afgelopen jaar is afzondering toegepast in combinatie met mechanische fixatie.	NVT	NVT
Afgelopen jaar is afzondering toegepast in combinatie met medicatie gebruikt naar aanleiding van een crisissituatie.	Ja	Nee

Toelichting:

In Alpenroos werd de afzonderingsruimte 11 keer gebruikt sinds juni 2017 en dit bij 2 gebruikers waarvan er 1 doorschoof naar de volwassenwerking. In Egeltje werd de afzonderingsruimte 5 keer gebruikt. Bij 2 van de 4 gebruikers was dit slechts 1 keer nodig.

Het verwittigen van de verantwoordelijke (pedagoge) verloopt automatisch via Zorgonline (ZOL).

Mechanische fixatie wordt niet toegepast.

In Alpenroos werd het afgelopen jaar 1 keer noodmedicatie gebruikt.

3.1.2 De afzonderingsruimte (infrastructuur)

De organisatie heeft binnen de totale infrastructuur volgende afzonderingsruimte(s):

Er zijn 3 afzonderingsruimten in De Meander (1 in het MFC). Deze van het MFC werd bezocht.

De bezochte afzonderingsruimte(s):

	Alpenroos en Egeltje
bevindt zich op een plaats die vlot bereikbaar is.	Ja
is zo ingericht zodat de gebruiker zich niet kan kwetsen.	Ja
is gecapitonneerd.	Nee
heeft daglicht.	Ja
is zo uitgerust dat de gebruiker de mogelijkheid heeft om te communiceren.	Ja
beschikt over rookdetectie.	Ja
laat steeds toezicht van buitenaf toe.	Ja
is gevrijwaard van inkijk van de toevallige voorbijganger.	Ja
is uitgerust met een aan de gebruiker aangepaste tijdsaanduiding.	Niet relevant omwille van de aard van de handicap
beschikt over een toilet	Nee

Toelichting:

De afzonderingsruimte ligt op het gelijkvloers. De ruimte wordt niet gebruikt indien er zich een incident voordoet op de verdieping. Begeleiders mogen geen jongeren via de trap naar de afzonderingsruimte brengen.

2 van de 3 jongeren waar momenteel de afzonderingsruimte nog sporadisch voor wordt ingezet slapen op het gelijkvloers. De kamer van de 3de jongere is gelegen op de verdieping maar is veilig en prikkelarm ingericht zodat afzondering op de eigen kamer mogelijk is.

De wanden en vloer van de ruimte zijn bedekt met vinyl. De jongeren die in afzondering gaan vertonen geen zelfverwondend gedrag. Capitonnering is niet nodig.

De ruimte is vanuit beide leefgroepen bereikbaar (2 deuren). Er is een spionnetje in de beide deuren, een lichtkoepel in het plafond, een akoestische systeem waardoor roepgedrag van de jongere kan gedetecteerd worden. Er was een tijdsaanduiding in de ruimte maar deze werd vernield. Voor de jongeren die momenteel afgezonderd worden, is een tijdsaanduiding een tegenindicatie omdat het volgens de begeleiders stress verhogend zou zijn.

Er gebeuren zeer weinig afzonderingen en ze zijn van korte duur waardoor een toilet niet noodzakelijk is.

3.1.3 Registratie van het gebruik van de afzonderingsruimte

Er is een registratiesysteem voor het gebruik van de afzonderingsruimte beschikbaar.

Elke afzondering in de afzonderingsruimte wordt geregistreerd op Meandernet in de module Registratie - Time-out.

Het registratiesysteem wordt nagekeken op inhoud en volledigheid van gebruik:

	Alpenroos	Egeltje
bekeken periode	Juni 2017-juni 2018	Juni 2017-juni 2018
datum	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
identiteit	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
beginuur afzondering	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
einduur afzondering	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
reden	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
door wie in afzondering gezet	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
momenten van toezicht	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
verwittigen van de verantwoordelijke	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen
informatie over toedienen van medicatie gebruikt naar aanleiding van een crisissituatie.	2/2 afzonderingen	2/2 afzonderingen

Toelichting:

Er wordt geregistreerd in de module op Zorgonline met een automatische systeembericht aan de pedagoog na het invullen van het digitale formulier. Daarnaast is er een registratie van het toezicht op een apart formulier met datum, uur in, uur uit, toezichtsmomenten om de 10 minuten en handtekening van de begeleider. Deze formulieren worden verzameld door de pedagoog. Van de begeleider wordt verwacht dat het tijdstip van de controle vermeld wordt. In Zorgonline wordt het incident beschreven, de aanleiding, ondernomen acties, de toestand van de gebruiker in de afzonderingsruimte, de manier waarop de situatie werd afgerond, eventueel een herstelgesprek of hersteldaad.

De vertegenwoordiger wordt op de hoogte gebracht van de toepassing van de maatregel. Bij een eerste toepassing gebeurt dit zo snel mogelijk en nadien gebeurt de melding zoals afgesproken en genoteerd werd in het dossier onder het luik VBM. Bij de nagekeken dossiers wenste de vertegenwoordigers én via het contactschriftje én telefonisch op de hoogte worden gebracht.

De vertegenwoordigers krijgen (indien ze dit wensen) de login van het contactschriftje van hun zoon of dochter. Zij hebben daarmee automatisch toegang en kunnen op die manier communiceren en reageren op de opmerkingen van de begeleider.

Een gebruiker blijft nooit langer dan 1 uur in de afzonderingsruimte zonder de huisarts te raadplegen. Het al dan niet toedienen van noodmedicatie is opgenomen onder het desbetreffende luik in Zorgonline.

3.2 AFZONDERING OP DE EIGEN KAMER

3.2.1 Afzondering naar aanleiding van een crisissituatie

3.2.1.1 Gangbare praktijk voor wat betreft afzondering in de eigen kamer

	Alpenroos	Egeltje
Aantal gebruikers voor wie tijdelijke afzondering in de eigen kamer wordt toegepast.	1/10 gebruikers	2/10 gebruikers
De verantwoordelijke moet worden verwittigd als iemand in afzondering gaat.	Ja, altijd	Ja, altijd
Afgelopen jaar is afzondering in de praktijk toegepast bij een kind onder de 12 jaar.	NVT	NVT
Afgelopen jaar is afzondering toegepast in combinatie met mechanische fixatie.	NVT	NVT
Afgelopen jaar is afzondering toegepast in combinatie met medicatie gebruikt naar aanleiding van een crisissituatie	Ja	Nee

Toelichting:

In Alpenroos werd de eigen kamer bij 1 gebruiker, uitzonderlijk 1 keer het afgelopen jaar gedurende een 5-tal minuten afgesloten in afwachting van assistentie van een andere begeleider zodat de jongere naar de afzonderingsruimte kon worden gebracht.

Ook bij de gebruikers van Egeltje gaat het om een zeer beperkte toepassing.

3.2.1.2 De eigen kamer (infrastructuur)

Vooraleer de eigen kamer gebruikt wordt, wordt deze (indien mogelijk) nog gecheckt op veiligheid door de begeleider. De jongeren waarbij de kans bestaat dat ze op de eigen kamer worden afgezonderd, hebben veilige kamers (weinig prikkels, zitbal i.p.v. stoel, spiegel uit plexiglas, raam dat niet open gaat, verankerd bed....).

3.2.1.3 Registratie van afzondering in de eigen kamer

Er is een registratiesysteem voor het gebruik van afzondering in de eigen kamer beschikbaar.

Elke afzondering in de eigen kamer wordt geregistreerd op Meandernet in de module Registratie – “afzondering op slaapkamer met afgesloten deur”.

Het registratiesysteem wordt nagekeken op inhoud en volledigheid van gebruik:

	Alpenroos	Egeltje
bekeken periode	Juni 2017-juni 2018	Juni 2017-juni 2018
datum	1/1 afzondering	1/1 afzondering
identiteit	1/1 afzondering	1/1 afzondering
beginuur afzondering	1/1 afzondering	1/1 afzondering
einduur afzondering	Rubriek niet voorzien	Rubriek niet voorzien
reden	1/1 afzondering	1/1 afzondering
door wie in afzondering gezet	1/1 afzondering	1/1 afzondering
momenten van toezicht	Rubriek niet voorzien	Rubriek niet voorzien

verwittigen van de verantwoordelijke informatie over toedienen van medicatie	1/1 afzondering	1/1 afzondering
	1/1 afzondering	1/1 afzondering

Toelichting:

Er wordt geregistreerd in Zorgonline. Dezelfde richtlijnen zijn geldig als voor een afzondering in de afzonderingsruimte. Er is echter geen schema voorzien voor het toezicht. Er moet dan in de tekst gezocht worden hoe het toezicht verliep tijdens de afzondering op de kamer. Er kon niet altijd aangetoond worden dat dit dan om de 10 minuten gebeurde zoals afgesproken bij een afzondering in de afzonderingsruimte. Ook het einduur moet gezocht worden in de hele beschrijving en soms afgeleid worden uit het verslag.

3.2.2 Structurele maatregel (kamerdeur op slot)

	Alpenroos	Egeltje
Het dagverloop voorziet in verplichte kamermomenten met deur op slot voor <i>alle</i> gebruikers.	Nee	Nee
Het dagverloop voorziet in verplichte kamermomenten met deur op slot voor <i>sommige</i> gebruikers.	Nee	Bij 1 gebruiker
's Nachts gaat de kamer van <i>alle</i> gebruikers op slot.	Nee	Nee
's Nachts gaat de kamer van <i>sommige</i> gebruikers op slot.	Nee	Bij 1 gebruiker

Toelichting:

Voor minstens 1 gebruiker gaat de kamerdeur op slot. Dit vergt bijkomende afspraken, op vlak van:

- Sanitaire voorzieningen op de kamer: de gebruiker beschikt over een mobiel oproepsysteem om de begeleider te verwittigen indien er iets scheelt of indien hij naar het toilet moet. De oproep komt op de beeper.
- (Brand)veiligheid: dagelijks krijgt de nachtbegeleider een overzicht van alle gebruikers die aanwezig zijn en van de kamerdeuren die 's nachts op slot gaan. Het akoestisch bewakingsstelsel staat aan. Jaarlijks zijn er brandoefeningen met de jongeren. Regelmatig is er een rondgang op de campus met de preventieadviseur.

	Alpenroos	Egeltje
Het afsluiten van de kamer wordt gebruikt in combinatie met fixatie.	NVT	NVT

Toelichting:

Er wordt geen fixatie toegepast.

3.3 AFZONDERING IN EEN ANDERE RUIMTE

3.3.1 Afzondering naar aanleiding van een crisissituatie

3.3.1.1 Gangbare praktijk voor wat betreft tijdelijke afzondering in een andere ruimte

Dit is niet van toepassing aangezien andere ruimtes niet worden gebruikt voor afzondering.

3.3.2 Structurele maatregel (deur op slot)

Dit wordt niet toegepast.

3.4 CASEBESPREKING AFZONDERING NAAR AANLEIDING VAN EEN CRISISSITUATIE

Case 1:	
Afzondering 1 Afzondering in: de afzonderingsruimte Duur van de afzondering: 30 minuten – 60 minuten	Afzondering 2 Afzondering in: de afzonderingsruimte Duur van de afzondering: 30 minuten of korter
Afzondering 3 Afzondering in: de eigen kamer Duur van de afzondering: 30 minuten of korter	
Case 2:	
Afzondering 1 Afzondering in: de afzonderingsruimte Duur van de afzondering: 30 minuten of korter	Afzondering 2 Afzondering in: de eigen kamer Duur van de afzondering: 30 minuten – 60 minuten
Case 3:	
Afzondering 1 Afzondering in: de afzonderingsruimte Duur van de afzondering: 30 minuten of korter	
Het signaleringsplan is gebruikt vooraleer te besluiten tot afzondering over te gaan.	In 1/6 afzonderingen
De toepassingsgrond op basis waarvan tot tijdelijke afzondering wordt besloten, is geoorloofd.	In 6/6 afzonderingen
Er is een vorm van nabespreking met de gebruiker (indien mogelijk rekening houdend met de aard van de handicap).	In 3/6 afzonderingen niet mogelijk bij 3/6 afzonderingen
De vertegenwoordiger van de gebruiker is op de hoogte gebracht van de afzondering.	In 3/3 dossiers
Het gebruik van afzondering is beschreven in het handelingsplan.	
	Ja In 3/3 dossiers
Het gebruik van afzondering wordt periodiek geëvalueerd.	In 3/3 dossiers
	Ja, om de 1 tot 3 maanden In 3/3 dossiers
Er is binnen het handelingsplan, het dossier, het intern overleg,... een mogelijkheid voorzien om te reflecteren over afbouw van de maatregel.	Ja
In de besproken cases is er gewerkt aan afbouw van de maatregel.	In 3/3 dossiers

Toelichting:

Bij 1 case wordt er gewerkt met een signaleringsplan. Vanuit de beschrijving van de situatie en de interventies is het duidelijk dat de begeleiders hebben gehandeld volgens dit plan.

De reden van afzondering kan aangeklikt worden in Zorgonline. Naast de 3 gegronde redenen is er ook voorzien dat er gehandeld werd volgens het handelingsplan vb. bij de gebruiker met een signaleringsplan werd dit vakje aangevinkt.

Men tracht met de gebruiker na een incident een gesprek aan te gaan. Niet alle gebruikers zijn in staat om te reflecteren over hun gedrag.

Eigenlijk is er in Zorgonline ruimte voorzien om aan te klikken dat de verantwoordelijke werd verwittigd. Dit vakje zorgt voor verwarring bij de begeleiders. Met de verantwoordelijke wordt in dit geval de vertegenwoordiger bedoeld. Het verwittigen van de vertegenwoordiger was na wat zoekwerk terug te vinden in het contactschriftje en het logboek.

Alle vrijheidsbeperkende maatregelen zijn beschreven in het dossier van de gebruiker onder het luik VBM.

Om de 14 dagen heeft de leefgroep teamoverleg. Voor de 3 dossiers kan aangetoond worden dat elk incident werd besproken. Het verloop van de situatie wordt met het team bekeken a.d.h.v. het crisisontwikkelingsmodel.

Afbouw van de maatregel is niet expliciet opgenomen in het dossier (zou bv. kunnen bij het luik VBM). Bij de dossiers waar er rond dit thema een doelstelling is geformuleerd is de evaluatie duidelijk voorzien en kunnen de begeleiders aantonen dat alle maatregelen werden geëvalueerd. In 1 van de dossiers is de motivatie om maatregelen niet te wijzigen opgenomen.

De begeleiders kunnen vanuit de verslagen van het teamoverleg voor de 3 cases aantonen dat afbouw van maatregelen, het bedenken van alternatieven, preventieve interventies installeren enz. aan de orde is vb. herkennen van signalen van spanning, sneller doorverwijzen naar de kamer, aanpassen van de dagstructuur, veiligheid in de eigen kamer verhogen zodat de afzonderingsruimte niet moet worden gebruikt enz.

3.5 CASEBESPREKING STRUCTURELE MAATREGELN

Case 1: Egeltje	
Moment dat kamerdeur op slot gaat:	
Overdag: enkel in het weekend tijdens de kamermomenten	
's Nachts: 21.30-7.30	
Duurtijd: de kamermomenten in het weekend liggen niet vast. De begeleider moet zelf een inschatting maken. Indien de drukte van de leefgroep te veel wordt voor de jongere dan wordt hij naar zijn kamer gebracht. De eetmomenten zijn ook in zijn kamer en in het weekend gaat de deur dan op slot. Het is niet duidelijk hoe lang de jongere in een weekend opgesloten is op zijn kamer.	
De toepassingsgrond op basis waarvan tot afsluiten van de kamerdeur wordt besloten, is geoorloofd.	In 0/1 dossier
Het afsluiten van de kamerdeur is opgenomen in het handelingsplan.	In 1/1 dossier
Het afsluiten van de kamerdeur is besproken met de gebruiker.	In 1/1 dossier
Het afsluiten van de kamerdeur is besproken met de vertegenwoordiger van de gebruiker.	In 1/1 dossier
Het afsluiten van de kamerdeur wordt periodiek geëvalueerd.	In 1/1 dossier
Ja, om de 1 tot 3 maanden	In 1/1 dossier
Er is binnen het handelingsplan, het dossier, het intern overleg,... een mogelijkheid voorzien om te reflecteren over afbouw van de maatregel.	Ja
In de besproken cases is er gewerkt aan afbouw van de maatregel.	In 1/1 dossier

Toelichting:

Kamermomenten bij deze jongere zijn zeker gegrond gezien zijn problematiek. De aanpak wordt zeer regelmatig besproken met kinderpsychiater, vertegenwoordiger en team. Het betreft een jongere met autisme en een voorgeschiedenis van SGOG.

Het afsluiten van de deur tijdens de kamermomenten werd tijdens weekdays reeds afgebouwd. In het weekend verblijft de jongere in de weekendgroep en voor kamermomenten en om te slapen wordt hij naar zijn eigen kamer gebracht. Tijdens het weekend wordt de kamerdeur afgesloten omdat de afstand tussen zijn kamer en de weekendgroep te ver is om toezicht te houden. De directie meldt dat ze geen omkadering heeft om beide groepen open te houden. Dus omwille van een toezichtsprobleem wordt de kamerdeur afgesloten. Uit de registraties en het gesprek met de begeleiders is het niet duidelijk hoe vaak, en hoe lang de jongere nu eigenlijk in zijn kamer is opgesloten in een weekend en wat de maximale duurtijd kan zijn. Zorginspectie verwacht hier meer duidelijkheid rond en betere afspraken met het begeleidingsteam.

De maatregelen zijn opgenomen in het handelingsplan bij het luik VBM. Er zijn wel onvoldoende richtlijnen wat betreft de kamermomenten met gesloten deur in het weekend (hoe lang, hoe vaak?).

De jongere is op de hoogte van de maatregelen. Ze worden op zijn niveau uitgelegd.

Naast de handelingsplanbespreking (om de 2 jaar) worden de ouders van deze jongere zeer regelmatig uitgenodigd voor overleg met het team en de kinderpsychiater.

Rond veiligheid, geborgenheid van de jongere is een doelstelling geformuleerd en alle maatregelen worden in het kader van deze doelstelling geëvalueerd.

De leefgroep heeft al een belangrijke weg afgelegd met deze jongere. In zeer kleine stapjes worden sommige maatregelen afgebouwd en meer vrijheden toegekend vb. weekdays kamermomenten met de deur open, kamerdeurdetectie, beveiligen van TV/muziek zodat deze activiteiten op de kamer mogelijk zijn, vergroten van zijn actieradius enz.

4 FIXATIE

4.1 GANGBARE PRAKTIJK

	Alpenroos	Egeltje
Mechanische fixatie overdag wordt toegepast.	Nee	Nee
Mechanische fixatie 's nachts wordt toegepast.	Nee	Nee
Meerdere mechanische fixatiemiddelen worden gecombineerd.	Nee	Nee
Afgelopen jaar is fixatie in de praktijk toegepast bij een kind onder de 12 jaar.	NVT	NVT
Gedragregulerende medicatie wordt volgens de gesprekspartner structureel gebruikt.	Bij 6 gebruikers	Bij 6 gebruikers
Gedragregulerende medicatie naar aanleiding van een crisis kan volgens de gesprekspartner worden toegediend.	Ja	Nee

Toelichting:

Voor het toedienen van gedragsregulerende medicatie naar aanleiding van een crisis zijn volgende afspraken van kracht:

De beslissing om medicatie toe te dienen wordt genomen door de behandelende arts

De beslissing over welke medicatie moet worden gebruikt wordt genomen door de behandelende arts

De medicatie wordt toegediend door de begeleider (enkel orale medicatie, geen inspuitingen).

5 COMPARTIMENTERING IN DE PRAKTIJK

5.1 GANGBARE PRAKTIJK

NVT

6 TOEZICHT BIJ GEBRUIK VAN VRIJHEIDSBEPERKENDE MAATREGELEN

6.1 BIJ AFZONDERING NAAR AANLEIDING VAN EEN CRISISSITUATIE

Het toezicht op de gebruiker in afzondering is als volgt georganiseerd:

Bij gebruik van de afzonderingsruimte: spionnetje/akoestisch systeem

Bij afzondering in de eigen kamer: spionnetje/akoestisch systeem

Bij afzondering in een andere ruimte: NVT

Voor wat betreft het toezicht wordt het volgende genoteerd:

	Alpenroos	Egeltje
Er zijn minstens om de 30 minuten registraties van het toezicht		
bij gebruik van de afzonderingsruimte	2/2 afzonderingen	Niet van toepassing bij 2/2 (duurtijd onder de 30 min)
bij tijdelijke afzondering in de eigen kamer	Niet van toepassing bij 1/1 (duurtijd onder de 30 min)	0/1 afzonderingen
bij tijdelijke afzondering in een andere ruimte	NVT	NVT
Er zijn minstens om het uur notities over de toestand van de gebruiker		
bij gebruik van de afzonderingsruimte	Niet van toepassing bij 2/2 (duurtijd onder de 60 min)	Niet van toepassing bij 2/2 (duurtijd onder de 60 min)
bij tijdelijke afzondering in de eigen kamer	Niet van toepassing bij 1/1 (duurtijd onder de 60 min)	Niet van toepassing bij 1/1 (duurtijd onder de 60 min)
bij tijdelijke afzondering in een andere ruimte	NVT	NVT

Toelichting:

Er worden om de 10 minuten registraties verwacht zowel bij afzondering in de eigen kamer als in de afzonderingsruimte. Bij de afzonderingsruimte is hiervoor een formulier ter beschikking. Voor de afzonderingen in de eigen kamer is er geen toezichtformulier.

6.2 BIJ GEBRUIK VAN STRUCTURELE MAATREGELEN

6.2.1 Overdag

Het toezicht op de gebruiker die overdag op een vast moment naar de eigen kamer of een andere ruimte met de deur slotvast gaat, is als volgt georganiseerd:

De gebruiker heeft volgende oproepmogelijkheden: mobiel oproepsysteem dat een signaal geeft op de beeper van de begeleider.

Voor wat betreft toiletbezoek zijn er volgende afspraken: de gebruiker kan de begeleider oproepen met het mobiel oproepsysteem.

Toezicht door een medewerker gebeurt aan volgende frequentie: de frequentie waarmee er toezicht moet gehouden worden is niet beschreven.

Het toezicht bestaat uit kijken via het spionnetje, luisteren aan de deur.

Er zijn registraties van de uitgevoerde controles: nee.

Het toezicht op de gebruiker die overdag wordt gefixeerd, is als volgt georganiseerd: NVT

6.2.2 's Nachts

De nachtdienst begint om: 22.30u en loopt tot 7u.

De organisatie werkt met: 2 wakende nachten op de campus.

een wakende nacht	<p>Wanneer een cliënt gedurende de nacht meer controle en toezicht nodig heeft om de eigen veiligheid te bewaken, kan besloten worden tot activatie van het akoestisch beluisteringssysteem. Het akoestische beluisteringsapparaat bevindt zich in het lokaal van de nachtbegeleiders.</p> <p>De nachtbegeleider kan de gevoeligheid van het akoestisch beluisteringssysteem per kamer instellen en afstemmen op de individuele cliënt. Bij noodzaak kan ook de recording-functie van het akoestisch beluisteringssysteem geactiveerd worden, waarbij geluidsopnames gemaakt kunnen worden om achteraf te beluisteren.</p> <p>Voor sommige gebruikers is er een deuralarm geïnstalleerd.</p> <p>In het lokaal van de nachtbegeleiders hangt een up-to-date lijst van alle geïnstalleerde systemen.</p> <p>De gebruiker van het MFC wiens kamerdeur 's nachts wordt afgesloten heeft een mobiel oproepsysteem.</p> <p>Op het gelijkvloers en op de verdieping is in elke leefgroep een vaste oproep waarmee gebruikers de begeleider kunnen oproepen.</p> <p>Er wordt enkel op de kamers binnen gegaan door de nachtmedewerker bij een oproep, bij een vreemd geluid, bij een deuralarm of op vraag van de dagbegeleiders. Elke interventie wordt geregistreerd in Zorgonline (nachtinterventie en de reden).</p> <p>Er is een fysieke overdracht tussen de nacht- en de dagploeg. Er is een nachtboek met de aanwezige gebruikers, kamerdeuren die op slot zijn enz. Inhoudelijke informatie wordt via de pedagoog aan de nachtbegeleiders doorgegeven (hebben een eigen overleg). Een nieuwe gebruiker wordt aan de nacht voorgesteld (nachtmedewerker komt dan wat vroeger).</p> <p>Nachtmedewerkers vinden alle informatie terug in Zorgonline.</p>
-------------------	--

Toelichting:

Het toezicht op de gebruiker(s) van wie de kamerdeur 's nachts op slot gaat, is als volgt georganiseerd:

De gebruiker van het MFC wiens kamerdeur 's nachts wordt afgesloten heeft een mobiel oproepsysteem.

Het akoestisch systeem is ingesteld bij deze gebruiker.

Voor wat betreft toiletbezoek zijn er volgende afspraken: de gebruiker kan oproepen via zijn mobiel oproepsysteem.

Toezicht door een medewerker gebeurt aan volgende frequentie: bij oproep door de gebruiker en bij alarmering van de nachtmedewerker via het akoestisch systeem

Het toezicht bestaat uit het langsgaan bij deze gebruiker, in communicatie treden, oproepen van een collega indien het niet veilig zou zijn om alleen de kamerdeur te openen.

Er zijn registraties van de uitgevoerde controles: de registraties staan bij nachtinterventies

Het toezicht op de gebruiker(s) die 's nachts wordt gefixeerd, is als volgt georganiseerd: NVT

6.3 EXTRA ONDERSTEUNING

	Alpenroos		Egeltje	
	Overdag	's Nachts	Overdag	's Nachts
Indien zich een incident voordoet, kan fysieke bijstand worden opgeroepen die aanwezig is:				
binnen de 15 minuten	Ja	Ja	Ja	Ja

Toelichting:

Alle begeleiders hebben een polsbandje met een noodknop. Elke ochtend worden alle noodknoppen getest. Overdag wordt het signaal opgevangen op verschillende beepers van begeleiders en stafleden. Begeleiders geven aan dat er binnen de 5 minuten iemand aanwezig is in hun groep.

De nachtbegeleiders hebben een smartphone waarmee ze een noodsignaal naar hun collega kunnen uitzenden en waarmee onmiddellijk gezien wordt waar de collega in nood zich bevindt. De nachtbegeleiders zijn elk verantwoordelijk voor een aantal leefgroepen op de campus en hebben een vaste uitvalbasis die op een 5-tal minuten van elkaar ligt.

CONCLUSIE bij hoofdstukken 3, 4, 5 en 6

De aanpak van de organisatie geeft voldoende invulling aan principes 2 tot en met 4 zoals geformuleerd in de leeswijzer.	Deels
--	-------

Deze conclusie is gebaseerd op volgende vaststellingen:

In het registratiesysteem dat gebruikt wordt in geval van afzondering in de eigen kamer naar aanleiding van een crisissituatie ontbreken volgende rubrieken:

- einduur van de afzondering
- momenten van toezicht (BVR van 04/02/2011, artikel 45, §2, 3°)

Uit 1 case blijkt dat afzondering om andere redenen wordt gebruikt dan de toegelaten toepassingsgronden (BVR van 04/02/2011, artikel 45, §1, 1°, 2° en 3° en Decreet Rechtspositie Minderjarigen, artikel 28, §3). Het afsluiten van de kamerdeur van een jongere overdag, in het weekend, gebeurt omwille van een toezichtsprobleem.

Het gebruik van de genomen maatregelen (afzondering) komt onvoldoende aan bod binnen het handelingsplan (BVR van 04/02/2011, artikel 11). Voor de jongere wiens kamerdeur in het weekend wordt afgesloten zijn onvoldoende handelingsregels opgenomen in het handelingsplan (hoe lang? wanneer? wanneer niet? organisatie van het toezicht?...)

7 VISIE, PROCEDURES EN VERBETERBELEID

7.1 VISIE EN PROCEDURES

Er is een uitgeschreven visie, procedure,... waarin is uitgewerkt hoe wordt omgegaan met het al dan niet gebruiken van vrijheidsbeperkende maatregelen.	Ja
Deze visie gaat uit van proportionaliteit (middel en doel staan in verhouding).	Ja
De visie heeft aandacht voor subsidiariteit (de minst ingrijpende optie wordt ingezet).	Ja
De visie draagt effectiviteit uit (de maatregel moet geschikt zijn om het beoogde doel te bereiken en niet langer duren dan noodzakelijk).	Ja
De visie heeft aandacht voor inspraak van de gebruiker en/of zijn vertegenwoordiger bij een keuze of afweging die tot vrijheidsbeperking leidt.	Ja

Toelichting:

Er is een visietekst vrijheidsbeperkende maatregelen (versie juli 2015):

De Meander streeft naar een zo groot mogelijke autonomie voor elke cliënt. In de tekst komen verschillende facetten aan bod m.n. begripsomschrijving, visie, opsomming van de gebruikte maatregelen o.a. time out, fixatiemateriaal vb. polsbandjes, onrustband, bed met spijlen..., afsluiten kamerdeur, kamerdeursignalisatie, akoestisch beluisteringssysteem, camerabewaking, beschermende kledij, beperking actieradius. Voor elke genomen maatregel wordt verwacht dat er in het dossier duidelijkheid is over: wanneer? wie beslist? waar te vinden? toepassing? waar registreren? en evaluatie.

Alle vormen van vrijheidsbeperking moeten passen binnen het handelingsplan en besproken worden met de gebruiker en zijn vertegenwoordiger.

Er is een visietekst "Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag t.a.v. cliënten" (30 blz.).

De volgende aspecten komen aan bod in de visietekst:

- definities van probleemgedrag, grensoverschrijdend gedrag, (seksueel) misbruik, agressie, geweld.
- de visie van De Meander: warme zorg, grondhouding van de begeleider, seksualiteitsbeleving bij de doelgroep.
- preventie: personeelsbeleid, vorming en voorlichting van cliënten, open communicatie, begrenzen, multidisciplinaire aanpak.
- hoe handelen bij grensoverschrijdend gedrag (GOG): concrete richtlijnen voor de medewerkers en een beslissingsboom, herstel t.a.v. cliënt als agressor, omgaan met eigen emoties van de begeleider.
- hoe handelen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGOG): meldingsplicht bij vermoeden van of effectief seksueel misbruik, gebruik van het aandachtsprotocol.

Er is een visietekst "omgaan met moeilijk te begrijpen gedrag" (versie van juli 2015).

Gedragsproblemen en psychische stoornissen bij mensen met een verstandelijke beperking worden er toegelicht m.n.

- Begripsverkenning,
- De visie van De Meander
- Ontstaansfactoren
- Preventieve en protectieve factoren
- Handelen t.a.v. probleemgedrag

De gebruikers zijn geïnformeerd over deze visie.	Ja
De vertegenwoordigers van de gebruikers zijn geïnformeerd over deze visie.	Ja

Toelichting:

De maatschappelijk werker geeft door op de intake/bij opname (volgens intakechecklist) dat er een referentiekader wordt gebruikt en dat gebruikers/vertegenwoordigers kunnen aangeven welke teksten ze in papiervorm wensen.

Procedures zijn beschikbaar op de website van De Meander. Sommige visieteksten zullen op de vernieuwde website komen (in opmaak).

Wanneer er een maatregel getroffen wordt, maakt de begeleider de cliënt duidelijk wat de redenen hiervoor zijn, hoelang de maatregel geldt en wat de afspraken zijn die erna zullen gelden, vb. de cliënt uitleg geven waarom hij tijdelijk in het time-outlokaal geplaatst wordt. Indien nodig worden maatregelen voor de cliënten gevisualiseerd aan de hand van picto's.

Bij rondleiding voor opname wordt de afzonderingsruimte getoond aan de vertegenwoordiger.

Er wordt verder ingegaan op de visie, procedure,... voor het gebruik van afzondering naar aanleiding van een crisissituatie en voor het gebruik van fixatie.

De visie, procedure, ... bevat:

	Afzondering n.a.v. een crisissituatie	fixatie
- De geoorloofde toepassingsgronden voor afzondering, fixatie:		
Het gedrag van de gebruiker houdt risico's in voor zijn eigen fysieke integriteit.	Ja	Ja
Het gedrag van de gebruiker houdt risico's in voor de fysieke integriteit van andere gebruikers of personeelsleden.	Ja	Ja
De gebruiker vernielt materiaal.	Ja	Ja
- Andere redenen voor toepassing van afzondering, fixatie.	Nee	Nee
- De wijze waarop afzondering, fixatie wordt toegepast (wie beslist, eindverantwoordelijke, wie mag uitvoeren,...).	Ja	Ja
- De wijze waarop toezicht wordt gehouden op het gebruik van afzondering, fixatie.	Ja	Ja
- Afspraken over registratie van afzondering (registratiesysteem)	Ja	
- Afspraken over het verwittigen van de verantwoordelijke op moment dat iemand in afzondering gaat	Ja	
De wijze waarop de vertegenwoordiger van afzondering op de hoogte wordt gebracht.	Ja	
- In het geval van afzondering:		
Minstens om 30 minuten toezicht op de persoon met handicap	Ja	
Minstens om het uur notities over de toestand van de gebruiker	Ja	
- In het geval van fixatie:		
Mechanische fixatie is toegelaten in combinatie met afzondering		Nee
Medicamenteuze fixatie is toegelaten in combinatie met afzondering		Ja

Toelichting:

Het gebruik van fixatiemateriaal is beschreven in de visietekst vrijheidsbeperkende maatregelen. Voor het MFC wordt er momenteel nergens fixatie toegepast.

Er is een procedure tijdelijke afzondering (maart 2018).

Elke toepassing van afzondering wordt genoteerd in Zorgonline.

7.2 VERBETERBELEID

7.2.1 Zelfevaluatie

De organisatie heeft cijfermateriaal dat een totaalbeeld geeft over het gebruik van afzondering binnen de gehele werking.	Ja
De organisatie heeft cijfermateriaal dat een totaalbeeld geeft over het gebruik van fixatie binnen de gehele werking.	Ja
Het cijfermateriaal over de gebruikte vrijheidsberovende maatregelen komt aan bod bij de zelfevaluatie.	Ja
De organisatie heeft zelf in beeld of het preventief beleid wordt toegepast.	Ja
Elementen van het beleid werden aangepast (of een aanpassing is voorzien) als gevolg van deze zelfevaluatie.	Ja

Toelichting:

Jaarlijks maakt de orthopedagogische dienst een overzicht van de afzonderingsregistraties (in de afzonderingsruimte en in de eigen slaapkamer) op Zorgonline per cliënt en houden zij intervisie over het gebruik ervan.

Toelichting bij de manier waarop registraties aan bod komen bij zelfevaluatie:

Per leefgroep wordt opgelijst hoeveel afzonderingen er het afgelopen jaar werden uitgevoerd. Stijgingen en dalingen tracht men inhoudelijk te duiden. Voor Alpenroos was er een opvallende daling van het aantal afzonderingen in 2017.

Voorbeeld van een verbeterproject:

- via de werkgroep herstel en nazorg wenst men een aantal thema's verder uit te werken o.a. herstel en nazorg op maat van begeleiders, gebruikers en andere betrokkenen, opmaak van een beleidsplan
- aanstelling van een agressiecoach. Deze persoon volgde een opleiding tot agressiecoach en is betrokken bij de werkgroep herstel en nazorg en verzorgt ook de PTV-technieken
- aanstelling van een aandachtsfunctionaris VBM in elke leefgroep: uitwisselen van good practices, opvolgen van de registraties, extra aandacht voor GOG in het algemeen enz.
- verhogen van de veiligheid van de eigen kamers voor afzonderingen in de eigen kamer: technische dienst wordt systematisch mee betrokken, er werd advies gevraagd aan Sint Oda, er werd een bezoek gebracht aan de nieuwe accommodatie van Sint Oda
- verdere vorming van begeleiders via Trifier: 2 volledige dagen en nadien thematische vormingen op vraag, installeren van signaleringsplannen waar nodig
- selectieprocedure wordt herbekeken: men wil nog meer inzetten op de juiste persoon op de juiste werkplek
- plannen voor een nieuwbouw o.a. voor jongeren met ernstige gedragsproblemen
- infrastructuraanpassingen: moderniseren van het oproepsysteem, indiening van een project bij BNP Paribas voor een rusttuin voor Alpenroos en Egeltje

7.2.2 Medewerkersbeleid

7.2.2.1 Vorming van medewerkers

Binnen het vormingsprogramma is er aandacht voor

	Ervaren medewerkers	Nieuwe medewerkers
Agressiepreventie	x	x
Werken met signaleringsplannen	-	-
Eigen visie en procedures van de organisatie	x	x

Inoefenen van afzonderingstechnieken	x	x
Correct gebruik van fixatiemateriaal	NVT	NVT

Toelichting:

Agressiepreventie komt in functie van bepaalde casussen in elke leefgroep aan bod via inhoudelijke besprekingen, intervisie door de pedagoog, kinderpsychiater.

Signaleringsplannen: prille aanzet, moet nog verder worden uitgewerkt. Het crisisontwikkelingsmodel is goed geïmplementeerd en wordt levendig gehouden via inhoudelijke bespreking van incidenten.

Twee keer per jaar wordt er een interne vorming gegeven voor nieuwkomers waar visieteksten, procedures enz. van de organisatie aan bod komen.

PTV-technieken worden door de agressiecoach regelmatig opgefrist in de leefgroepen.

7.2.2.2 Opvang na incidenten

Opvang en herstel na een agressie incident is beschreven in de visietekst detecteren en gepast reageren op geweld en misbruik (onmiddellijke opvang, na een paar dagen, na 3 maanden, na 6 maanden).

Psychotraumatologie is beschreven in een aparte bijlage.

Herstel en nazorg wordt verder uitgewerkt binnen de werkgroep.

De begeleiders vertellen dat opvang door collega's en onmiddellijk leidinggevenden erg belangrijk is. Indien nodig kan men de dienst even verlaten, gaan praten met een vertrouwenspersoon enz.

CONCLUSIE bij hoofdstuk 7

De aanpak van de organisatie geeft voldoende invulling aan principe 5 zoals geformuleerd in de leeswijzer.	Deels
--	-------

Deze conclusie is gebaseerd op volgende vaststelling:

Vorming rond werken met signaleringsplannen moet nog gestart worden.

8 BESLUIT

Aan de organisatie wordt gevraagd de nodige maatregelen te nemen om de werking in overeenstemming te brengen met de geformuleerde vaststellingen.

Volgende vaststellingen zijn een inbreuk en geven aanleiding tot opvolging:

In het registratiesysteem dat gebruikt wordt in geval van afzondering in de eigen kamer naar aanleiding van een crisissituatie ontbreekt volgende rubriek:

- momenten van toezicht (BVR van 04/02/2011, artikel 45, §2, 3°)

Uit 1 case blijkt dat afzondering om andere redenen wordt gebruikt dan de toegelaten toepassingsgronden (BVR van 04/02/2011, artikel 45, §1, 1°, 2° en 3° en Decreet Rechtspositie Minderjarigen, artikel 28, §3). Het afsluiten van de kamerdeur van een jongere overdag, in het weekend, gebeurt omwille van een toezichtsprobleem.

Het gebruik van de genomen maatregelen (afzondering) komt onvoldoende aan bod binnen het handelingsplan (BVR van 04/02/2011, artikel 11). Voor de jongere wiens kamerdeur in het weekend wordt afgesloten zijn onvoldoende handelingsregels opgenomen in het handelingsplan (hoe lang? wanneer? wanneer niet? organisatie van het toezicht?...)

Er kan niet worden aangetoond dat het handelingsplan jaarlijks wordt geëvalueerd (BVR van 04/02/2011, artikel 15). Zorginspectie hanteert voor de evaluatie van het handelingsplan voor minderjarigen een minimale frequentie van 1 keer per jaar en voor volwassenen 1 keer om de 3 jaar.